

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Sakarya University Faculty of Theology

ISSN: 2146-9806 | e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 26, Sayı/Issue: 49, Yıl/Year: 2024 (Haziran/June)

Seyyid Abdülmâcid el-Gavrî. *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye li-fehmi'l-hadîsi'n-nebevî*. Dımaşk: Dâru İbn Kesîr, 2019, 94 s.

Değerlendiren/Reviewed by

Fatih Muhammet Yüksel

Arş. Gör. Dr., Ardahan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı – Res.
Asst. Dr., Ardahan University, Faculty of Theology, Department of Hadith

fatihmuhammetyuksel@ardahan.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-9319-2977>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Kitap Dergerlendirmesi/Book Review

Geliş Tarihi/Date Received: 05/02/2024

Kabul Tarihi/Date Accepted: 29/04/2024

Yayın Tarihi/Date Published: 15/06/2024

İntihal: Bu makale, *iThenticate* yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
Plagiarism: This article has been scanned by *iThenticate* and no plagiarism detected.

Öz

Şerh literatürü özellikle hadis söz konusu olduğu zaman kapsamlı ve meşhur örnekleriyle tarihten günümüze kendine özgü bir alan açmıştır. Bugün de bu edebiyatın bir yansıması olarak çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çerçevede anlam-yorum vurgusunun ön plana çıktığı ve ilkelerin ele alındığı müstakil eserler de telif edilmektedir. Hem Türkçe hem de farklı dillerde yapılan bu çalışmaların araştırmacılara farklı açımlar sağladığı ifade edilmelidir. Bunlardan biri Seyyid Abdülmâcid el-Gavrî'nin konuya giriş niteliği taşıyan *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye li-fehmi'l-hadîsi'n-nebevî* adlı kitabıdır. Kitapta dokuz temel ilke örnekler eşliğinde ele alınmış olup hadis araştırmalarına yeni başlayanların istifade edebileceği bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hadisleri Anlamak, Anlam.

Abstract

Commentary literature, particularly in the context of hadith, has opened a unique field with comprehensive and famous examples from early Islam to the present day. Today, various studies are being conducted as a reflection of this literature. In this context, independent works that emphasize meaning-interpretation and discuss principles have been compiled. It should be stated that these studies, conducted both in Turkish and various other languages, offer different insights for researchers. One of the such works is Syed Abdul Majid Ghauri's book, *Basic Principles in Understanding the Hadiths of the Prophet*. This study serves as an introduction to the subject. In the book, nine fundamental principles are discussed with examples and it is a resource from which those who are new to hadith research can benefit.

Keywords: Hadith, Understanding the Hadiths, Meaning.

Hadislerin anlaşılması meselesinin, hadislerin vârid oldukları andan itibaren başladığı rahatlıkla söylenebilir. Zira bir hitabe iradı veya yazının kaleme alınmasının haklı gerekçesi, bir amaç çerçevesinde muhataplara mesaj iletmek ve bir şeyleri anlatabilmektir. İletişimde her zaman bu durum önem arz etmektedir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ümmetiyle iletişimi için de aynı şey geçerlidir. Bunun bir sonucu olarak berhayat olduğu dönemde sözleri ve fiilleriyle ne kastettiği ona sorulmuş, sonraki dönemlerde bu anlama çabası belli birtakım ilkeler çerçevesinde yürütülmüştür. Hadis edebiyatının tasnif dönemi ile garîbül-hadislerin yazılması, anlama ve yorumlama işleminin dönemselsel bir veçhesini yansıtırken daha mütekâmil örnekleri şerhler vasıtasıyla ortaya konulmuştur. Literatür tarandığı zaman mezkûr edebiyatta birtakım ilkelerin takip edildiği rahatça görülecektir. Mamafih son dönemlerde hadislerin anlaşılması ve yorumlanması konusundaki vurguda bir artış olduğu aşikârdır. İşte, bu durumun bir yansıması olarak araştırmacılar tarafından hadislerin anlaşılması, yorumlanması ve şerhi bağlamındaki ilkelere müteallik müstakil çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri muasır dönem isimlerinden Seyyid Abdülmâcid el-Gavrî tarafından kaleme alınan *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye li-fehmi'l-hadîsi'n-nebevî* adlı eserdir.¹

ez-Zavâbitü'l-esâsiyye; bir ön söz, kavramsal çerçevenin incelendiği ve hadisleri doğru anlamının önemine vurgu yapılan birinci bölüm, kaidelerin ele alındığı ikinci bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Müellif, ön sözde; hadislerle amel edebilmek ve manaları tespit edip onların künhüne vâkıf olabilmek için

1 Seyyid Abdülmâcid el-Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye li-fehmi'l-hadîsi'n-nebevî* (Dımaşk: Dâr İbn Kesîr, 2019).

doğru bir anlayış, iyi bir fikhî meleke - burada “derinlemesine bilmek, kavramak” şeklinde lügat anlamı kastediliyor olmalı-, güzel bir maksat ve selim idrake sahip olmak gerektiğini vurgulamaktadır.² Ayrıca kitabın telif serencamına değinen yazar, çalışmanın *Mebâdii't-te'âmül me'a's-sünneti'n-nebeviyye*³ adlı eserinden türetildiğini ve giriş kitabı olduğunu beyan etmektedir.⁴ Bunu doğrulamak adına mezkûr çalışmayla bir mukayese yapıldığında *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*'nin ilgili çalışmanın üçte biri hacminde olduğu söylenebilir. Ayrıca *Mebâdii't-te'âmül*'ün hem örnek adedi hem de konuların işleniş bakımından daha doyurucu olduğu belirtilmelidir.

Birinci bölümün kavramsal çerçeveye temas edilen kısmında “zavâbit”, “fehmi” ve “hadis” sözcükleri açıklanmaktadır.⁵ Keza “Hz. Peygamber'in hadisini anlamak” ifadesiyle ne kastedildiği incelenmektedir. Buna göre bu ifadeyle “Hz. Nebî'nin hadisinin kavf, fiil ve takrir cihetinden bilinmesi, fehim ve fikhedilmesi, medlullerinin ve elde edilecek fikhî hükümlerin öğrenilmesi ve bu ahkâmın vücub, nedb gibi derecelerinin tespiti, her nassın uygun yere konumlandırılması” kastedilmektedir. Ayrıca bu zikredilenler, doğru bir anlamaya ulaşmak için konulan belli kurallara uygun biçimde iyi bir düşünme ve derin bir aklî faaliyet icra etmekle meydana gelecektir.⁶ Yazarın mezkûr kavramlarla ilgili açıklama yaparken el-Ezherî'nin *Tehzîbu'l-luga'sı*, İbn Manzûr'un *Lisânü'l-Arab*'ı gibi sözlüklerden; İbn Hacer'in *Nüzhetü'n-nazar*'ı ve es-Suyûtî'nin *Tedrîbü'r-râvî*'si gibi usûl-i hadis eserlerinden istifade ettiği görülmektedir. O Nûruddîn İtr'in *Menhecü'n-nakd*'ı gibi güncel kaynaklardan da yararlanmaktadır. Kitabın hacmiyle orantılı olarak bu kısımda yaptığı açıklamaların giriş bağlamında yeterli olduğu söylenebilir.

Birinci bölümün hadislerin doğru anlaşılmasına değinilen kısmında el-Gavrî, “güzel anlama”nın her zaman arzu edilen bir iş ve hadislerin İslam teşriinde ikinci kaynak olduğuna, bu sebeple de anlam ve maksatlarının düzgün bir şekilde kavranmasının zaruretine vurgu yapmaktadır. Nitekim şâri'in amacına uygun amel ancak böyle gerçekleşecektir. Bunun ardından o, hadislerin yanlış anlaşılmasının yol açacağı problemlere değinmektedir. Hadisleri anlarken aceleyle anlam çıkarımları yapmanın kişiyi Rasûlullah'a iftiraya ve şâri'in belirlemediği kanunlar ortaya atmaya götüreceğini bunun da dinî esasları yıkmaya kadar varacağını belirtmektedir.⁷ Hadisi yanlış anlamanın hem hadis hem de mükellef açısından iki tehlike doğuracağını ifade etmektedir.

2 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 5.

3 İlgili eser için bk. Seyyid Abdülmâcid el-Gavrî, *Mebâdii't-te'âmül me'a's-sünneti'n-nebeviyye* (Malezya: Penerbit KUIS, 2016).

4 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 6.

5 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 9.

6 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 14.

7 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 15.

İlki, Rasûlullah'ın söylemediği bir şeyin ona nispet edilmesi veya kastetmediği anlam çıkarımının yapılması suretiyle insanlarda hadise karşı bir su-i zan oluşması veya Hz. Peygamber'in yalanlanmasına yol açılmasıdır. *İkincisi* ise mükellefin günaha veya hataya düşmesidir.⁸ el-Gavrî'nin bu çalışması giriş kitabı niteliği taşıdığından sünnetin hücciyeti, sünnet ve hadise yöneltilen itirazlar gibi konular ele alınmamıştır ve meseleye kısıtlı bir açıdan yaklaşmıştır. Ancak kitabın aslı konumundaki *Mebâdiü't-te'âmül'* de bunların doyurucu bir şekilde incelendiği söylenebilir.⁹ Yazar, tüm bid'atların hadisleri yanlış anlamaktan kaynaklandığının altını çizmektedir.¹⁰ Fakat bunun genellemeci bir yaklaşım olduğu vurgulanmalıdır. Zira menşei farklı bid'atların mevcudiyeti bunu reddetmektedir. Bu bağlam içerisinde ehl-i hadis anlayışını benimsediği görülen müellif, amelin imana dâhil olmadığını söyleyenlerin Mürcie olduğunu ve yalnızca "Kim 'Allah'tan başka ilah yoktur' derse cennete girer"¹¹ hadisine tutunarak bu hükme vardıklarını söylemektedir.¹² Ne var ki ameli imana dâhil etmeyen tüm grupların bu şekilde itham edilmesi isabetli değildir. Ayrıca amel-iman ayrılığını savunanların sadece mezkûr hadise tutunduğunu söylemek doğru olmayıp bu konuda başka deliller de mevcuttur.¹³

İlkelerin incelendiği ikinci bölüm eserin büyük kısmını oluşturmaktadır. Bu sebeple her ilkeye müstakillen temas edilecektir. Yazar bu bölümde dokuz ilke belirlemekte ve örnekler eşliğinde izah etmektedir. Bunlar kısaca ele alınacak fakat bir ikisi hâriç örneklerin zikrinden kaçınılacaktır.

İlk kaide, hadisin sıhhat ve sübutundan emin olma. Kur'an ve hadisin ayrılmazlığını vurgulayarak konuya başlayan müellif, hadisler üzerine çalışan herkesin şer'î amelî ve ahlâkî hükümle ilgili istidlal ve istinbat işleminden önce hadisin sübutu noktasında bir güvencesi olması gerektiğini söylemektedir. Sübut ise sened ve metin açısından kabul şartlarının sağlanmasıyla gerçekleşmektedir.¹⁴ Yazar aynı bağlamda isnada bakmaya gerek olmadan

8 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 16.

9 bk. Gavrî, *Mebâdiü't-te'âmül'*, 13-118.

10 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 17.

11 bk. Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh* (Dımaşk: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 2015), "Libâs", 24, (No. 5827); Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî, *el-Müsnedü's-sahîh*, thk. İzzeddin Dullî vd. (Dımaşk: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 2015), "İman", 154.

12 Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, *el-Câmi'*, thk. Ebû Tâhir Zübeyr Ali (Riyad: Dâru's-Selâm, 2009), "İman", 17, (No. 2638).

13 Konuyla ilgili bk. Ebû Hanîfe Numan b. Sâbit el-Kûfî, *el-Âlim ve'l-müteallim*, thk. Muhammed Zâhid el-Kevserî (Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, 2001), 14 vd.; Ebû Hanîfe Numan b. Sâbit el-Kûfî, *el-Fikhu'l-ebsat*, thk. Muhammed Zâhid el-Kevserî (Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, 2001), 55-56; Ömer Nasuhi Bilmen, *Muvazzah İlimi Kelam* (İstanbul: Tereke Yayınevi, 2007), 82 vd.; Hibetullah b. Ahmed b. Muallâ el-Hanefî el-Mâtürîdî Şücâüddin et-Türkistânî, *Şerhu'l-Akâdeti't-Tahâviyye*, thk. Câdullah Bessâm Salih (Amman: Dâru'n-Nûri'l-Mübîn, 2018), 165-171.

14 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 21.

metne zarar veren illetleri sıralamaktadır. Bunlar; hadisin Kur'an'a zıt olması, sabit sünnete, icmâya, akl-ı selime, tarihen sabit gerçeğe,¹⁵ varlık âleminde sabit olan ilmî hakikatlere muhalif olması, hadisin muteber musannefatta yer almaması, lafız ve manasında bozukluk olması, dengesiz mübalağa içermesi, bid'at ihtiva etmesi ve râvisinin de o bid'atın propagandasını yapan biri olması, şeklindedir.¹⁶ Yukarıdaki şartları taşımayan ve bünyesinde mezkûr illetleri barındıran hadislerle zayıf veya mevzu denileceğini belirten müellif sözün devamında uydurma hadisleri derleyen bazı çalışmaların isimlerini sıralamaktadır.¹⁷ Ancak yazarın *ilk kaide* olarak ele aldığı bu maddenin anlama ve yorumlamaya ilgili görülmesi pek isabetli değildir. Zira burada öne çıkan husus, anlaşılmaya çalışılan metnin sıhhat ve sübutuna râcidir. Hâliyle bunun ilkeler arasında kaydedilmesinin yerinde bir tasarruf olmadığı söylenebilir.

İkinci kaide hadisin Kur'an ışığında anlaşılmasıdır.¹⁸ el-Gavrî, hadisi doğru anlamak, tahrif ve başarısız te'vîlden uzak kalmak için hadisin Kur'an ışığında anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Normal durumda mezkûr iki asıl arasında bir zıtlık olamayacağını belirten yazar, böyle bir durum gerçekleşirse o zaman ya hadisin sabit olmadığı ya da bizim yanlış anladığımız şeklinde iki sonuç doğacağını gündeme getirmektedir. Ayrıca isnadı sahih nice hadisin Kur'an'a zıt olduğu gerekçesiyle taz'if edildiğini söylemekte, "Allah toprağı cumartesi günü yaratmıştır"¹⁹ ve "kadınlarla istişare edin zıddını yapın"²⁰ rivayetlerini örnek göstermektedir.²¹ Müellifin konu bağlamında yaptığı tevakkuf vurgusunun²² takdire şayan olduğu ise mutlaka belirtilmelidir.

Üçüncü kaide hadisin aynı konudaki diğer hadislerle arz edilmesidir. Hadislerin birbirini açıkladığı malumdur. Bu sebeple mutlakın mukayyeden, umumun husustan ayırt edilebilmesi için aynı konudaki hadislerin birlikte incelenmesi -yazarın belirttiği üzere- elzemdir. Aksi takdirde hataya düşme

15 Tarihe arz bağlamında bk. Selçuk Coşkun, "'Hadislerin Tarihe Arzı'nın Uygulamadaki Bazı Problemleri (Hz Âişe'nin Evlilik Yaşı Örnekleminde Bir İnceleme)", *EKEV Akademi Dergisi* 8/20 (2004), 177-196.

16 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 24-31.

17 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 32-33.

18 Konuyla ilgili bk. Kâmil Çakın, "Hadisin Kur'an'a Arzı Meselesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (1993), 238-262.

19 Müslim, "Sıfatü'l-Kıyâme ve'l-Cenne", 27; Muasır âlimlerden Muhammed Avvâme'nin bu hadislerle ilgili bir incelemesi için bk. Muhammed Avvâme, *Hel fi hadîsi "halakallâhü't-türbete yevme's-sebt" işkâlün? Dirâsetü'l-akvâli fih ve tashîhuhû seneden ve metnen* (Cidde: Dârü'l-Minhâc, 2017).

20 Ali el-Kârî, *el-Masnu' fi mâ'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû'*, thk. Abdülfettâh Ebû Ğudde (Halep: Mektebü'l-Matbûâtü'l-İslâmiyye, 1994), 113.

21 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 35.

22 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 38-39.

ihtimali gündeme gelecektir.²³ Yazar konuyu örneklendirmek adına “elbise-leri yere kadar uzatma”²⁴ ve “namaz kılanın önünden bir şey geçmesinin namazı bozması”yla²⁵ ilgili hadisi aynı konudaki hadislerle ilaveten fakih ve muhaddis âlimlerin açıklamaları ışığında incelemektedir.

Dördüncü kaide mütearız hadisler arasında cem’ ve tercihe gitmektir. Zahirin manası birbiriyle zıtlık arz eden iki makbul hadisin bulunması durumuna ıstılahta “muhtelifü’l-hadis”²⁶ dendiğini belirten yazar, normalde sahih hadislerde böyle bir durum olmayacağını ancak böyle bir şeyin vukuu farz edilirse o zaman bu ihtilafın hakikatte değil zahirde olacağını söylemektedir. Bu durumda görünürdeki ihtilafın her iki nassla da amel edilmesi suretiyle cem’ veya tevfiğ [yani te’lif]²⁷ yöntemiyle giderileceğini söylemekte,²⁸ cem’in mümkün olmaması hâlinde gündeme gelecek olan nesh veya tercih yöntemini açıklamaktadır. Sorun hiçbir şekilde giderilemezse en doğru yolun tevakkuf olacağını dile getirmektedir.²⁹

Beşinci kaide hadisleri vârid oldukları sebepler ışığında anlamaktır. Hadislerin vürud sebeplerini bilmenin son derece önemli olduğunu belirten el-Gavrî, hadislerin vârid olduğu dönemdeki şartlar dikkate alınarak anlaşılması gerektiğini ifade etmekte ve güncel olguların merkeze alınmaması uyarısını yapmaktadır.³⁰ Ayrıca hadislerin vürud sebeplerinden soyutlanması hâlinde anlamda ızdırab ve hatalar ortaya çıkacağına dikkat çekmektedir.³¹ Yazarın bu bölümdeki izahlarının kapsamlı olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir. Zira esbâb-ı vurûdî’l-hadisle ilgili eldeki verilerin sınrılı olduğu düşünülünce, incelenen bir hadisle ilgili tespit edilen bütün malumata başvurmak gerektiği yönündeki vurgunun³² önemi anlaşılmaktadır.

23 Gavri, *ez-Zavâbitü’l-esâsiyye*, 41.

24 Müslim, “İman”, 171.

25 Müslim, “Salât”, 266.

26 Yazarın kullanımı bu şekildedir. Ancak ıstılahta “muhtelifü’l-hadis” şeklinde de geçmektedir. Bu ilmin tesmiyesi bağlamında bk. İsmail Lütfi Çakan, *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları: Muhtelifü’l-Hadis İlmi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012), 72-75.

27 “Tevfiğ” sözcüğünün te’lif anlamında kullanımına mütekaddim dönemde de örnek bulmak mümkündür. Bk. Çakan, *İhtilaflar ve Çözüm Yolları*, 181, dip. 11; Ebû Süleyman Hamd b. Muhammed el-Hattâbî, *Me’âlimü’s-sünen şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd*, thk. Sa’d b. Necdet Ömer (Dimaşk: Müessesetü’r-Risâle Nâşirûn, 2016), 2/390.

28 Gavri, *ez-Zavâbitü’l-esâsiyye*, 49.

29 Gavri, *ez-Zavâbitü’l-esâsiyye*, 52-53.

30 Gavri, *ez-Zavâbitü’l-esâsiyye*, 55.

31 Gavri, *ez-Zavâbitü’l-esâsiyye*, 58.

32 Konuyla ilgili bk. Hayati Yılmaz, *Hadisin Anlaşılmasında Arka Plan Bilgisi Ebû Süfyân - Herakliyyus Görüşmesi Rivayeti Örneğinde* (İstanbul: Motto Yayınları, 2021), 2.

Ayrıca yazar diğer birçok bölümde olduğu gibi bu bölümde de klasik tarzda bir sunum yapmayı yeğlemiştir.³³

Altıncı kaide hadisi zaman ve mekânsal durum ile kendi bağlamı içerisinde anlamaktır. Müellif, aksi takdirde hadisten hatalı sonuçlar çıkacağını vurgulamakta, lafzın bağlamdan koparılmaması gerektiğini söylemektedir. Zira bağlam, konuşanın maksadını tayin etmek için en büyük göstergelerden biri olup hadisin düzgün bir şekilde anlaşılabilmesi için irad edildiği zamansal ve mekânsal bağlamı bilmek gerekmektedir.³⁴

Yedinci kaide hadisi makasıdu'ş-şerî'a doğrultusunda anlamaktır. Yazar, Allah ve Rasûlü'nün belirlediği hükümlerde mutlak surette fayda (maslahat) sağlayan veya zararı uzaklaştıran bir yön olduğunu söylemektedir. Bu faydanın teşrî' faaliyetinde amaçlanan gaye olduğu ve fakihlerin buna "makasıdu'ş-şerî'a" dediğini ifade etmektedir. Bunların hadislerin anlaşılmasında son derece önemli olduğuna dikkat çekmektedir.³⁵

Sekizinci kaide hadisi lügavî, şer'î ve örfî delalet boyutuyla anlamaktır. Hadislerin Arap dilinde vârid olduğunu belirten müellif, hadis araştırmacısının Arapçanın kaideleri doğrultusunda bu lafızların; delaletlerini ve sonradan meydana gelen değişimleri bilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Nitekim lafızların bir dönemde belli bir anlamı varken başka bir dönemde farklı bir anlamı olması imkân dairesindedir. Hataya düşmemek için bunların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.³⁶

Dokuzuncu kaide ise hadisi hakikat-mecaz ayrımı çerçevesinde anlamaktır. el-Gavrî, Arapça bilgisi sınırlı olan veya hadislerdeki manaları anlamada pek mahir olmayan kişilerin hakikat-mecaz ayrımına dikkat etmeksizin istedikleri gibi te'vîl yapacaklarından endişe edileceğini belirtmektedir. Sonrasında bunu İslamî kavramlarla alay etmek için mesnet edinecek, hadisle modern bilim ve muasır düşünce arasında bir zıtlık oluşacağını söyleyeceklerdir.³⁷

Sonuç kısmında, ilkeleri toplu biçimde anan müellif, bu ilkelerin önemine bir kez daha vurgu yapmakta ve bunların metodik bir usûl oluşturduğunu söylemektedir. Hadislerin incelenmesinde mezkûr ilkelerin göz ardı edilmesi hâlinde modern dönemde karşılaşılan meselelere hüküm verirken hata yapılacağını belirtmektedir.³⁸

el-Gavrî'nin birçok eserinde olduğu gibi bu çalışmada da sade bir dil kullandığı görülmektedir. Kitap, hadis araştırmacılarına hitap eden giriş seviyesi bir metin görünümündedir. Yazarın bu eserini hadis alanında henüz

33 Konuyla ilgili detaylı bir çalışma için bk. İbrahim Saylan, *Hadisleri Anlama Yöntemi Olarak Esbâb-ı Vürûd* (Ankara: TDV Yayınları, 2021).

34 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 59.

35 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 63.

36 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 69.

37 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 75.

38 Gavrî, *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye*, 79.

derinleşmemiş kişiler için kaleme aldığı düşünülürse maksadı karşıladığı söylenebilir. Bu vesileyle mütalaa edilmesi tavsiyeye şayandır. Ancak konu bağlamında Türkçe ve Arapça literatürdeki bazı eserlerin bu çalışmaya nazaran oldukça geniş bir içerik ihtiva ettiği ve konuların daha hassas biçimde kritik edildiği izahıta varestedir.

Kaynakça

- Ali el-Kârî. *el-Masnu' fi mâ'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû'*. thk. Abdülfettâh Ebû Ğudde. Halep: Mektebü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 5. Basım, 1994.
- Avvâme, Muhammed. *Hel fi hadîsi "halakallâhü't-türbete yevme's-sebt" işkâlün? Dirâsetü'l-akvâli fih ve tashihuhü seneden ve metnen*. Cidde: Dâru'l-Minhâc, 2017.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Muvazzah İlmi Kelam*. İstanbul: Tereke Yayınevi, 2007.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-sahih*. Dimaşk: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 3. Basım, 2015.
- Coşkun, Selçuk. "Hadislerin Tarihe Arzı'nın Uygulamadaki Bazı Problemleri (Hz Âişe'nin Evlilik Yaşı Örnekleminde Bir İnceleme)". *EKEV Akademi Dergisi* 8/20 (2004), 177-196.
- Çakan, İsmail Lütfi. *Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları: Muhtelifü'l-Hadis İlmi*. İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 5. Basım, 2012.
- Çakın, Kâmil. "Hadisin Kur'an'a Arzı Meselesi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (1993), 238-262.
- Ebû Hanîfe, Numan b. Sâbit el-Kûfî. *el-Âlim ve'l-müteallim*. thk. Muhammed Zâhid el-Kevserî. Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, 2001.
- Ebû Hanîfe, Numan b. Sâbit el-Kûfî. *el-Fıkhu'l-ebzat*. thk. Muhammed Zâhid el-Kevserî. Kahire: el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, 2001.
- Gavrî, Seyyid Abdülmâcid. *ez-Zavâbitü'l-esâsiyye li-fehmi'l-hadîsi'n-nebevî*. Dimaşk: Dâr İbn Kesîr, 2019.
- Gavrî, Seyyid Abdülmâcid. *Mebâdiü't-te'âmül me'a's-sünneti'n-nebeviyye*. Malezya: PE-NERBIT KUIS, 2. Basım, 2016.
- Hattâbî, Ebû Süleyman Hamd b. Muhammed. *Me'âlimü's-sünen şerhu Sünen-i Ebî Dâvûd*. thk. Sa'd b. Necdet Ömer. Dimaşk: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 2. Basım, 2016.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî. *el-Müsnedü's-sahih*. thk. İzzeddîn Dullî vd. Dimaşk: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 2. Basım, 2015.
- Saylan, İbrahim. *Hadisleri Anlama Yöntemi Olarak Esbâb-ı Vürûd*. Ankara: TDV Yayınları, 2021.
- Şücâüddîn et-Türkistânî, Hibetullah b. Ahmed b. Muallâ el-Hanefî el-Mâtürîdî. *Şerhu'l-Akîdeti't-Tahâviyye*. thk. Câdullah Bessâm Salih. Amman: Dâru'n-Nûri'l-Mübîn, 3. Basım, 2018.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *el-Câmi'*. thk. Ebû Tâhir Zübeyr Ali. Riyad: Dâru's-Selâm, 2009.
- Yılmaz, Hayati. *Hadisin Anlaşılmasında Arka Plan Bilgisi Ebû Süfyân - Herakliyyus Görüşmesi Rivayeti Örneğinde*. İstanbul: Motto Yayınları, 2021.